

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *NOWE Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 1*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Obraz Ziemi				
Uczeń: - dokonyuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, - wymienia źródła informacji geograficznej, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala</i>, - wymienia elementy mapy, - wymienia rodzaje map, - omawia i czyta legendę mapy, - rozpoznaje rodzaje map w atlasie, - rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, - opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.	Uczeń: - opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, - wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, - wymienia funkcje GIS, - klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, - porównuje i szereguje skale, - wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, - rozdziela formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, - podaje przykłady zastosowania map topograficznych, - posługuje się mapą hipsometryczną, - odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.	Uczeń: - określa miejsce geografii wśród innych nauk, - omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, - interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, - przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, - stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, - posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, - rozdziela ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, - podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, - wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej, - określa współrzędne geograficzne na mapie.	Uczeń: - wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, - wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, - porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, - interpretuje zdjęcia satelitarne, - czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, w tym topograficznych, - charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.	Uczeń: - podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, - przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, - omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, - wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, - wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.
II. Ziemia we wszechświecie				
Uczeń: posługuje się terminami: <i>gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa</i>,	Uczeń: charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię,	Uczeń: opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety,	Uczeń: omawia teorie pochodzenia wszechświata,	Uczeń: porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata,

Wymagania na poszczególne oceny

- wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, - wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny</i>, - podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, - wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, - posługuje się terminami: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy</i>, - wymienia cechy ruchu obrotowego.	- podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, - podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, - wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, - wymienia rodzaje czasów na Ziemi, - wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.	- rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, - podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego, - przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, - opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, - analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.	- rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego, - omawia powstawanie Układu Słonecznego, - porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, - wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, - przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, - podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, - oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.	- wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, - wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
III. Atmosfera				
Uczeń: - wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, - odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i>, - odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, - wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>kondensacja pary wodnej</i>, - wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, - wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda, prognoza pogody</i>, - wymienia elementy pogody,	Uczeń: - charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, - opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, - wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza, - opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, - wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, - wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową, - wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, - opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, - wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, - charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej,	Uczeń: - porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, - oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji klimatycznej, - wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, - wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu, - przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, - wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi, - podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, - porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną, - omawia czynniki klimatotwórcze,	Uczeń: - wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi, - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, - opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, - przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, - uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, - charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, - przedstawia przyczyny i skutki globalnych zmian klimatu.	Uczeń: - wykazuje na podstawie schematu związków między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, - wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, - podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, - wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, - wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi,

Wymagania na poszczególne oceny

- ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat, strefa klimatyczna</i>, - wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, - opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.	- podaje różnicę między pogodą a klimatem, - wymienia przykłady globalnych zmian klimatu.	- opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów, - wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym, - wymienia przykłady lokalnych zmian klimatu.		przedstawia przyczyny i skutki lokalnych zmian klimatu.
--	--	---	--	---

IV. Hydrosfera

Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, - podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, - przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, - wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, - odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, - wymienia rodzaje prądów morskich, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko</i>, - wymienia rodzaje rzek, - wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu</i>.	Uczeń: - opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, - wyjaśnia, czym są prądy morskie, - przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy, - opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, - charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach, - wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem, - wymienia części składowe lodowca górskiego, - wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.	Uczeń: - analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, - podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, - omawia problem zanieczyszczenia wód morskich, - uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, - przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej, - opisuje warunki powstawania lodowców, - omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.	Uczeń: - objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich, - omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek, - wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, - omawia etapy powstawania lodowca górskiego.	Uczeń: - wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, - omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka, - przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę masy jeziorną, - omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne.
---	---	--	--	---

V. Litosfera. Procesy wewnętrzne

Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemna</i>, - wymienia warstwy Ziemi, - wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską,	Uczeń: - podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, - wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, - opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, - podaje przykłady skał o różnej genezie,	Uczeń: - opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, - wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, - charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie,	Uczeń: - opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, - omawia zastosowanie skał w gospodarce,	Uczeń: - wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, - podaje przykłady występowania i
---	---	--	---	---

Wymagania na poszczególne oceny

- wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, - wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje, - wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi</i>, - omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, - podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie.	- omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, - wymienia produkty wulkaniczne, - wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, - wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.	- rozpoznaje wybrane skały, - omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery, - wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, - charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, - opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, - wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, - opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi.	- rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, - opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, - wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, - wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.	wykorzystania skał we własnym regionie, - wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów, - wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.
---	--	---	---	--

V. Litosfera. Procesy zewnętrzne

Uczeń: - klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i>, - wyróżnia rodzaje wietrzenia, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i>, - wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, - wymienia podstawowe formy krasowe, - wymienia rodzaje erozji rzecznej, - wymienia typy ujść rzecznych, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>łódowiec górski, lądolód</i>, - wymienia rodzaje moren, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i>, - wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, - podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru,	Uczeń: - wymienia czynniki rzeźbotwórcze, - podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, - omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe, - odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego, - rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną, - porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, - wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate, - wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców, - omawia proces powstawania różnych typów moren,	Uczeń: - charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), - wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, - przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, - wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, - wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, - rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, - charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu, - dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne,	Uczeń: - przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, - omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych, - opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, - analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów, - opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu, - porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice, - opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, - rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru.	Uczeń: - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia, - porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.
---	---	--	---	---

Wymagania na poszczególne oceny

- wymienia rodzaje wydm, - wymienia rodzaje pustyń, - podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.	- rozdzieli na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, - wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza, - rozdzieli typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, - wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, - wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem.	- charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, - charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć, - omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, - omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.		
VI. Pedosfera i biosfera				
Uczeń: - porządkuje etapy procesu glebotwórczego, - wymienia czynniki glebotwórcze, - rozdzieli gleby strefowe i niestrefowe, - podaje nazwy stref roślinnych, - wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, - wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, - wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	Uczeń: - charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, - prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, - podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, - porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	Uczeń: - omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, - charakteryzuje główne typy gleb, - opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, - charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, - podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	Uczeń: - charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, - opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	Uczeń: - wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, - wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.